

ЗОРАН ЂЕРИЋ

ПОЕЗИЈА КАО МОЛИТВА

Иван Негришорац је до сада објавио 14 песничких књига (међу њима су три у којима су изабране и нове песме, баш као што је и ова последња, *Изложба облака*). Књижевнокритичка рецепција ових књига је завидна, барем када је поезија у питању, има више од 100 приказа. Међу њима је и пет мојих. Пратио сам поезију овог песника од самог почетка, од 1981. године. Писао сам о Негришорчевој првој песничкој књизи, *Трула јабука*, у студентском књижевном листу *То јесћ*. Наслов текста, „Ткање или могућности еротике”, указује на две, чинило ми се тада, кључне особине његове поезије – једна је заокупљеност формом, њена сложеност и префињеност, отуда и „ткање”; друга је еротичност, која је избијала на тематском плану.

Потом сам, деведесетих година XX века, писао о његовим књигама *Тојло, хладно, Абракадабра* и *Везници*. То су биле књиге којима је уверљиво заокружио своја поетичка истраживања: од констативног до перформативног исказа, од конкретистичког огољавања до семантичког лифтинга. Има у њима извесних концептуалистичких, сигналистичких цитата и трагова визуелне поезије, различитих интервенција у, на, *ћоред* текста, графичких истицања, упоредних текстова итд. У питању је „чиста артикулација” (Шарл Моразе). Смисао је теже доступан, не и неопходан за праћење унурашњих артикулација које нам се мало-помало отварају и освајају нас својом креативношћу, својом „естетском сензитивношћу” (Керол Ц. Прат). *Везници* најављују и нова интересовања, за духовне теме и традицију, када стихови постају нека врста „материјалног ентитета”, поседују опипљивост (каквоћу) и тродимензијалност којој више није неопходна не/вербална поштапалица. Постају језички

суверени, суптилно испредена, али чврста, поуздана мрежа вербалних конотација.

Уследила је једна дужа пауза (ако изузмемо књигу *Прилози*, у којој су изабране и нове песме, из 2002. године), од 12 година. Тада се појавила књига *Пошјајник* (2007), за њом је уследио *Светилник* (2010). У зборнику *Иван Негришорац, ѿесник* (Краљево 2012) 14 студија посвећено је тим песничким књигама, превасходно, јер оне су, несумњиво, кључне у опусу овог песника. Оне су изузетно обимне и као такве нису типичне песничке збирке, већ много више, *Пошјајник* има 107 страна у првом, а 130 у другом, исправљеном издању, а *Светилник* чак 249 страница! За њих је песник добио читав низ најзначајнијих награда, међу њима Змајеву награду, Награду САНУ из фонда Задужбине Бранка Попића, Награду „Раде Драинац“, Жичку хрисовуљу и Грачаничку повељу.

Уследила су *Камена чѿенија* (2013, 2014), са наградама „Меша Селимовић“, Печат времена, Печат вароши сремскокарловачке, Велика базјашка повеља и Повеља Мораве, потом избор *Чѿенија* (2015) и *Мајични млеч* (2016).

Све ово сведочи о великој песничкој енергији, готово о песничкој ерупцији која је, очигледно, морала бити препозната и адекватно вреднована.

Четири деценије присуства овог песника сведоче о његовој песничкој снази и поетичкој уверљивости, али и о његовим песничким односно поетичким преображајима који нису само формалне природе, него и суштинске, суштаствене. Из простора неоавангарде и постмодернизма, ка спевовима по узору на оне средњовековне, религиозне природе на једној, и појединим нео/симболистичким примерима на другој страни.

Да ли је то повратак у прошлост, преиспитивање наше традиције, или је избило на површину оно што је деценијама потискивано, налик на писање по пергаменту. Када је пергамент до краја оструган, палимпсест је постао основни текст. Тако и ја, сада, после толико година, препознајем поезију Ивана Негришорца као својеврсне палимпсесте. Нису то типични палимпсести, мада испод њих избијају други текстови, како духовног, религиозног карактера, тако и световног.

У једном од интервјуа из 2017. године Иван Негришорац је рекао:

Песма настаје у тренуцима пуне искрености коју дугујемо сами себи, а дугујемо и Господу Богу. То су тренуци када се поезија, бар за мене, изједначава са неком врстом молитве, са неком врстом најинтимнијег разговора о темама које ме потресају из те-

меља. Поезија је за мене увек имала такав дубински смисао, како у време када сам почињао да пишем тако и данас.

Пре него што сам и прочитао ову тврдњу, насловио сам свој текст о *Изложби облака* „Поезија као молитва”. На то ме подстакла сама песникова организација ове књиге. На почетку књиге је „уводна молитва”, песма „Молитва за радост песничког лудила”. На крају књиге је „завршна молитва”, песма „Просветли ме, Боже!”. По структури, оне подсећају на свакодневне молитве – молитву на почетку рада и молитву на крају рада, а може и обрнуто, јер су обе захвалност Богу на дару, „за радост песничког лудила”, за просветљење или обасјање.

Црквене књиге уче да је молитва побожан разговор са Богом, кроз коју изливамо осећања наше душе, прослављајући тако Божје савршенство и захваљујући се неизмерној доброту Божјој. Свети Оци говоре да је молитва мати свих добрих дела, чуварка чистоте тела, сигурна ограда од свих лукавстава и непријатеља.

„Богу се молимо и прослављамо Га на разне начине. Некад се молимо у души својој тихо и нечујно, а некад гласно и речито као у време заједничких богослужења, некада нашу молитву употпуњујемо клечањем, метанисањем, клањањем итд.”

Песничка молитва је, најчешће, тиха и нечујна. Гласна је и речита једино на песничким наступима и промоцијама књиге. Зато се песничке молитве и употпуњавају на читањима и тумачењима песничких књига.

На другом једном месту, у поменутом интервјуу, Негришорац тврди:

Ако постоји таква поезија која јесте непрестано молитвена, онда је то оно што ја стварам. Ма колико то у неким фазама и не изгледало као молитва, просто је то нека врста најинтимнијег разговора са самим собом и са Господом.

Нема разлога да му не верујемо. Не само у песмама које и у насловима, односно поднасловима имају одреднице попут „акарист”, „кондак”, „икос”, „молитва” већ и у „Везницима” и њиховим песмама, попут „Радуј се!”, „Романтичари! Ах, романтичари!”, „Данас сам садио руже!” и другим у циклусу „Страдални дани”.

И у наслову овог избора, *Изложба облака*, најављен је молитвени потенцијал. Густ, прозрачни и неухватљиви облак, у Старом завету је божанска мистерија. *Дидахеу*, први неканонски документ хришћанства, тврди како Христ долази на облаку. Облак је, дакле, део пророчанства. Казна божја, и то је облак. Облак се

појављује током преображења и Христовог успења. Пустинја, у којој се појављује, најављује радост изласка, а Господ у виду облака пуни наш дом. Има, наравно, и других значења. Овај избор сведочи о томе.*

* Реч на промоцији књиге изабраних и нових песама Ивана Негришорца *Изложба облака* (Фондација Група север, Нови Сад 2017), на сцени „Пера Добриновић” у Српском народном позоришту, у Новом Саду, 3. априла 2019. године.